

Jaroslav Větrovský

ČL. 31 A 32 VÍDEŇSKÉ ÚMLUVY O SMLUVNÍM PRÁVU: PRAVIDLA VÝKLADU MEZINÁRODNÍCH SMLUV V JUDIKATUŘE MEZINÁRODNÍHO SOUDNÍHO DVORA

Abstrakt: Článek metodologicky vychází z modelu soudní interpretace práva vytvořeného polským právním teoretikem Jerzym Wróblewskim a z jeho rozlišování mezi tzv. pravidly výkladu (interpretačními směrnici) prvního a druhého stupně. Zdůrazňuje však, že v případě interpretace mezinárodních (mezistátních) smluv není použít určitého pravidla výkladu závislé na volbě samotného interpreta, ale je diktováno pozitivním právem, především čl. 31 a 32 Vídeňské úmluvy o smluvním právu (1969). To platí zejména, jde-li o pravidla výkladu prvního stupně. Na základě uvedených východisek článek definuje, jaká pravidla výkladu prvního stupně – jazyková, systémová či funkcionální – Vídeňská úmluva stanoví, resp. jaká pravidla výkladu na jejím základě aplikuje Mezinárodní soudní dvůr.

Klíčová slova: interpretace, mezinárodní smlouvy, Vídeňská úmluva o smluvním právu, pravidla výkladu prvního stupně, Jerzy Wróblewski

1. INTERPRETACE V PRÁVU A INTERPRETACE V MEZINÁRODNÍM PRÁVU

Interpretace je v právu, mezinárodním či vnitrostátním, pojmem mnohoznačným, neurčitým. „[K]aždá interpretace je součástí určité filosofie, kterou se řídí a která určuje její podobu.“¹ Proto i každá definice tohoto pojmu je do značné míry vyjádřením hodnotových východisek jejího autora, jeho přesvědčení o podstatě práva a o systému, ve kterém právo vzniká a je aplikováno. Různí autoři nazírají na interpretaci v právu různým způsobem, což znamená, že mezi jednotlivými názory je nutné učinit volbu. Alespoň stručná analýza *pojmu* interpretace se tak stává nezbytným předpokladem pro jakékoliv zkoumání interpretace coby *procesu*.²

Vhodným teoretickým východiskem pro zkoumání procesu interpretace mezinárodních smluv Mezinárodním soudním dvorem (dále též jen „Dvůr“) je model soudního výkladu práva vytvořený polským právním teoretikem Jerzym Wróblewským. Wróblewski rozlišuje mezi třemi významy pojmu interpretace: interpretací *sensu largissimo*, *sensu largo* a *sensu stricto*.³ Interpretací *sensu largissimo* Wróblewski označuje proces porozumění jakémukoliv kulturnímu objektu. Interpretovat je z tohoto hlediska možné umělecká díla, text či „jakýkoliv nástroj vytvořený člověkem, od paleolitické sekery až po současný počítač“.⁴ Pojem „interpretovat“ se stává synonymem k pojmu „pochopit“. Abychom

¹ NERHOT, P. Interpretation in Legal Science. In: P. Nerhot (ed.) *Law, Interpretation and Reality. Essays in Epistemology, Hermeneutics and Jurisprudence*. Dordrecht: Kluwer, 1990, s. 194.

² A. Barak začíná první kapitolu své knihy těmito slovy: „Interpretace‘ v právu má různé významy. Slovo ‚interpretace‘ tak musí být samo interpretováno.“ BARAK, A. *Purposive Interpretation in Law*. Translated by S. Bashi. Princeton: Princeton University Press, 2005, s. 3.

³ WRÓBLEWSKI, J. *The Judicial Application of Law*. Edited by Z. Bańkowski and N. MacCormick. Dordrecht: Kluwer, 1992, s. 87–88. WRÓBLEWSKI, J. L'interprétation en droit: théorie et idéologie. *Archives de Philosophie du Droit*, 1972, Vol. 17, s. 53–54.

⁴ WRÓBLEWSKI, J. *The Judicial Application*, s. 87.

určitý kulturní objekt poznali, uvádí Wróblewski, „je nezbytné ‚interpretovat‘ nebo ‚pochopit‘ materiální ‚substrát‘ tohoto objektu, tzn. objevit jeho ‚smysl‘ nebo ‚význam‘“.⁵

Užší význam pojmu interpretace nabízí její pojetí *sensu largo*. Podle J. Wróblewského lze o interpretaci *sensu largo* mluvit v případě, kdy se tato aktivita vztahuje pouze k mluvenému či psanému jazyku, zejména k textu.⁶ Je založena na postulátu, že každý jazykový znak, má-li mu být porozuměno, musí být interpretován, tj. musí mu být přiřazen nějaký význam. „Interpretovat“ tak v těchto situacích znamená „porozumět jazyku“.⁷ Nejvhodnější pro zkoumání výkladu právních předpisů soudem je však podle Wróblewského pojetí interpretace *sensu stricto* vyjádřené též maximou *in claris non fit interpretatio*. Jeho podstatou je tvrzení, že k interpretaci může dojít pouze v situacích, kdy text aplikovaného předpisu je nejasný, tzn. vyvolává určité pochyby, pokud jde o porozumění jeho významu.⁸ Je-li text jasný, soud jej aplikuje v jeho přímém (jazykovém) významu a k interpretaci nedochází.

Nástrojem, který slouží soudům k odstranění pochybností ohledně významu normativního textu (právního předpisu), jsou tzv. pravidla výkladu.⁹ Jejich účel je dvojitý: za prvé stanovit relevantní okolnosti, které při interpretaci textu soudce musí zohlednit, a za druhé definovat způsob, jakým tak má učinit.¹⁰ Wróblewski tato pravidla rozlišuje z hlediska sémantického, tj. na základě kontextů, v nichž se text právního předpisu objevuje a které ovlivňují jeho význam. Za takové kontexty považuje jazyk, ve kterém je předpis formulován, právní systém, do kterého předpis náleží, a společensko-kulturní okolnosti, které jsou se vznikem předpisu, popř. jeho aplikací, spojeny. Těmto třem kontextům pak odpovídají i tři třídy pravidel výkladu: pravidla jazyková, systémová a funkcionální. Wróblewski je označuje jako *pravidla výkladu* (interpretační směrnice) *prvního stupně*.¹¹

Od pravidel výkladu prvního stupně Wróblewski odlišuje *pravidla výkladu* (interpretační směrnice) *druhého stupně*. Ta dále dělí na pravidla procesní (*of procedure*) a preferenční (*of preference*).¹² K použití pravidel výkladu druhé stupně soud obecně přistupuje tehdy, jestliže za účelem určení významu interpretovaného textu aplikuje několik interpretačních pravidel prvního stupně. Nastane-li takováto situace, stanovují procesní pravidla pořadí, v jakém mají být pravidla prvního stupně použita, zatímco preferenční pravidla „určují volbu mezi jednotlivými významy připisovanými interpretovanému textu podle [pravidel výkladu] prvního stupně, jestliže jsou tyto významy odlišné“.¹³

⁵ WRÓBLEWSKI, J. *L'interprétation en droit*, s. 53.

⁶ WRÓBLEWSKI, J. *The Judicial Application*, s. 87. Podle některých autorů se však interpretace *sensu largo* nemusí týkat pouze jazykového sdělení, ale jakéhokoliv systému záměrné (*intentional*) komunikace. O interpretaci *sensu largo* by tak bylo možné hovořit např. i v situaci, kdy řidič uvidí červené světlo na semaforu a rozumí mu jako příkazu, aby zastavil. Srov. MacCORMICK, N. et al. *On Method and Methodology*. In: N. MacCormick – R. S. Summers (eds.) *Interpreting Statutes. A Comparative Study*. Aldershot: Dartmouth, 1991, s. 12.

⁷ WRÓBLEWSKI, J. *The Judicial Application*, s. 88. WRÓBLEWSKI, J. *L'interprétation en droit*, s. 53.

⁸ WRÓBLEWSKI, J. *La règle de décision*, s. 75; WRÓBLEWSKI, J. *The Judicial Application*, s. 88.

⁹ J. Wróblewski používá namísto pojmu „pravidlo výkladu“ výraz „interpretační směrnice“ (*directive of interpretation*). Domnívám se však, že přinejmenším v kontextu interpretace mezinárodních smluv je používání slova „pravidlo“ vhodnější (i s ohledem na terminologii uvedenou v čl. 31 Vídeňské úmluvy o smluvním právu) a rovněž významově přesnější.

¹⁰ WRÓBLEWSKI, J. *La règle de décision dans l'application judiciaire du droit*. In: Ch. Perelman (ed.) *La règle de droit*. Bruxelles: Bruylant, 1971, s. 77, WRÓBLEWSKI, J. *The Judicial Application*, s. 93.

¹¹ WRÓBLEWSKI, J. *L'interprétation en droit*, s. 60.

¹² *Ibid.*

Pouze pravidla výkladu prvního stupně, resp. jejich aplikace Mezinárodním soudním dvorem, budou předmětem zkoumání v tomto článku. Je třeba však zdůraznit, že interpretace mezinárodních smluv je procesem, který vykazuje jistá specifika. Od interpretace *většiny* normativních textů mezinárodní i vnitrostátní povahy se liší tím, že požadavky (pravidla), kterými se řídí, jsou součástí pozitivního práva. Předpisem, který způsob interpretace psaných mezinárodních (mezistátních) smluv závazným způsobem upravuje, je Vídeňská úmluva o smluvním právu z roku 1969 (dále též jen „Vídeňská úmluva“). Klíčové ustanovení Vídeňské úmluvy představuje v tomto ohledu čl. 31 odst. 1, který stanoví, že „smlouva musí být vykládána v dobré víře, v souladu s obvyklým významem, který je dáván výrazům ve smlouvě v jejich celkové souvislosti, a rovněž s přihlédnutím k předmětu a účelu smlouvy“. Vídeňská úmluva tento požadavek označuje jako „obecné pravidlo výkladu“ a společně s „doplňkovými prostředky výkladu“ uvedenými v čl. 32 jej vztahuje na každou mezinárodní dohodu spadající *ratione materiae* do její působnosti.¹⁴

2. PRAVIDLA VÝKLADU PRVNÍHO STUPNĚ V JUDIKATUŘE MEZINÁRODNÍHO SOUDNÍHO DVORA

Vídeňská úmluva o smluvním právu byla státy sjednána v roce 1969 a v platnost vstoupila v lednu 1980. Odkaz k čl. 31 a 32 se však v judikatuře Mezinárodního soudního dvora poprvé objevil až v rozsudku z roku 1991, tedy více než dvacet let po jejím vzniku a deset let po nabytí platnosti.¹⁵ Ve stejném rozsudku Dvůr také vůbec poprvé uznal obyčejový charakter *některých* pravidel výkladu, která čl. 31 a 32 Vídeňské úmluvy stanoví.¹⁶ Daný krok přitom zjevně představoval nezbytnou podmínku, aby tato pravidla mohla být Dvorem používána v širší míře. Je totiž zřejmé, že jako každá mezinárodní smlouva může být i Vídeňská úmluva aplikována pouze na vztahy mezi státy, které jsou její smluvní stranou. Čl. 4 Vídeňské úmluvy navíc stanoví, že „úmluva se vztahuje jen na smlouvy uzavřené mezi státy až poté, kdy úmluva vstoupila vůči nim v platnost“, a explicitně tak vylučuje její retroaktivní působení, včetně retroaktivity nepravé. Pouze minimum mezinárodních

¹³ WRÓBLEWSKI, J. *The Judicial Application*, s. 91.

¹⁴ Mnozí autoři jsou navíc toho názoru, že pravidla výkladu uvedená v čl. 31 i 32, nebo alespoň některá z nich, byla v době přijetí Vídeňské úmluvy již součástí mezinárodního práva obyčejového, anebo se jeho součástí následně stala. Působnost těchto pravidel je tedy širší, než jak je smlouvou stanovena. VILLIGER, M. Articles 31 and 32 of the Vienna Convention on the Law of Treaties in the Case-Law of European Court of Human Rights. In: J. Bröhmer et al. *Internationale Gemeinschaft und Menschenrechte: Festschrift für Georg Ress zum 70. Geburtstag am 21. Januar 2005*. Köln: Carl Heymanns, 2005, s. 317. BERNHARDT, R. Evolutive Treaty Interpretation. *German Yearbook of International Law*, 1999, Vol. 42, s. 13. LINDERFALK, U. *On the Interpretation of Treaties. The Modern International Law as Expressed in the 1969 Vienna Convention on the Law of Treaties*. Dordrecht: Springer, 2007, s. 14.

¹⁵ *Arbitral Award of 31 July 1989 (Guinea-Bissau v. Senegal)*, Judgment, I. C. J. Reports 1991, s. 53. S. Torres Bernárdez nicméně v této souvislosti upozorňuje, že vůbec první odkaz k pravidlům výkladu ve smyslu Vídeňské úmluvy se objevil v rozsudku Mezinárodního soudního dvora v roce 1989 v případě *Elettronica Sicula (I. C. J. Reports 1989, s. 15)* Odkaz se zde však netýkal ani čl. 31 ani čl. 32, ale čl. 33 odst. 4 Vídeňské úmluvy vztahujícího se k výkladu smluv vyhotovených ve více jazycích. TORRES BERNÁRDEZ, S. Interpretation of Treaties by the International Court of Justice Following the Adoption of the 1969 Vienna Convention on the Law of Treaties. In: G. Hafner et al. *Liber Amicorum Professor Ignaz Seidl-Hohenveldern in Honour of his 80th Birthday*. The Hague: Kluwer, 1998, s. 729, § 19.

¹⁶ *Arbitral Award of 31 July 1989 (Guinea-Bissau v. Senegal)*, s. 70, § 48.

smluv interpretovaných v minulosti Dvorem však splňovalo obě uvedené podmínky.¹⁷ K použití pravidel výkladu obsažených v čl. 31 a 32 Vídeňské úmluvy tak Dvůr v naprosté většině případů přistupuje z titulu jejich obyčejového, nikoliv smluvního charakteru.

Je třeba však poznamenat, že striktní rozlišování mezi obyčejovými a smluvními pravidly výkladu bychom v rozhodovací praxi Mezinárodního soudního dvora hledali těžko.¹⁸ V odůvodnění svých rozsudků Dvůr většinou v úvodu pouze deklaruje obyčejový charakter (některých) pravidel výkladu, jež obsahuje Vídeňská úmluva, avšak následný interpretační proces již výslovně vztahuje přímo k čl. 31 a 32 této mezinárodní smlouvy, a nikoliv k jejich obyčejovým protějškům.¹⁹ Níže proto budou zkoumány nejen rozsudky, ve kterých Dvůr tato ustanovení aplikuje přímo v jejich smluvní podobě, ale též rozsudky, ve kterých k aplikaci zmíněných ustanovení dochází nepřímo, z titulu obyčejového charakteru pravidel, která vyjadřují.

Za dobu svojí existence vydal Mezinárodní soudní dvůr sedmáct rozsudků (*arrêt, judgment*), ve kterých se výslovný odkaz k čl. 31, popř. 32 Vídeňské úmluvy objevuje.²⁰ Z nich především vyplývá, že proces interpretace je Dvorem chápán v jeho *sensu stricto* pojetí. K aplikaci pravidel výkladu Dvůr přistupuje pouze ve složitých případech (*hard cases*), tj. tehdy, jestliže sporné ustanovení nabízí alespoň dvě interpretační alternativy, z nichž každá je zastávána jinou stranou sporu a zároveň ani jedna z těchto alternativ není Dvorem odmítnuta *a priori* jako umělá.²¹ Lze-li smlouvu nebo její ustanovení aplikovat v přímém (jazykovém) významu, k procesu interpretace v rozhodovací praxi Dvora nedochází:

Soudě podle textu kompromisu, žádná zmínka o tom, že by Senát [Mezinárodního soudního dvora] měl přistoupit k přesnému vymezení [sporné hranice mořského území], zde není uvedena. Aby tedy Senát mohl linie mořské hranice vytyčit [...], musí získat pověření tak učinit, a to *bud* výslovně, *anebo* v souladu s legitimní interpretací daného kompromisu.²²

K odstranění nejasností ohledně interpretovaného výrazu aplikuje Mezinárodní soudní dvůr pravidla výkladu prvního stupně náležející do všech tří základních tříd – pravidla jazyková, systémová i funkcionální. Ne všechna pravidla jsou však Dvorem využívána ve stejné míře. Postavení nejčastěji aplikovaných výkladových pravidel zastávají bezesporu pravidla jazyková. K jejich identifikaci proto přistoupíme nejdříve. Poté bude následovat identifikace pravidel systémových a nakonec i pravidel funkcionálních.

¹⁷ V zásadě se vždy jednalo pouze o kompromisy zakládající jurisdikci Dvora, pokud oba zúčastněné státy byly též smluvní stranou Vídeňské úmluvy.

¹⁸ Tento fakt byl ostatně v minulosti kritizován i některými soudci Dvora. Srov. zejména individuální stanovisko soudce Ody v případě *Ostrov Kasikili/Sedudu. Kasikili/Sedudu Island (Botswana v. Namibia), Separate Opinion, I. C. J. Reports 1999*, s. 1118, § 4.

¹⁹ Srov. např. *Certain Questions of Mutual Assistance in Criminal Matters (Djibouti v. France), Judgment, I. C. J. Reports 2008*, s. 219, § 112 a násl., *Kasikili/Sedudu Island (Botswana v. Namibia), Judgment, I. C. J. Reports 1999*, s. 1059, § 118 a násl.

²⁰ Údaj platný k 9. 6. 2013. Je třeba však zdůraznit, že formálně odlišné, nicméně obsahově v podstatě totožné rozsudky, které Dvůr vydal ve sporu zvaném *Legalita použití síly (Legality of Use of Force)* mezi Srbskem a Černou Horou a několika státy NATO, jsou zde počítány za rozsudek jediný. Další odkazy k tomuto případu se budou vztahovat pouze k rozsudku vydanému ve sporu s Velkou Británií.

²¹ MacCORMICK, N. *Legal Reasoning and Legal Theory*. Oxford: Oxford University Press, 1994, s. 197–200.

²² *Land, Island and Maritime Frontier Dispute (El Salvador v. Honduras, Nicaragua intervening), Judgment, I. C. J. Reports 1992*, s. 582, § 373 (zvýraznění kurzívou přidáno). Srov. též *Maritime Delimitation and Territorial Questions between Qatar and Bahrain (Qatar v. Bahrain), Jurisdiction and Admissibility, Judgment, I. C. J. Reports 1995*, s. 18, § 34.

2.1 Jazyková pravidla výkladu

K použití jazykových pravidel výkladu přistupuje Mezinárodní soudní dvůr v zásadě vždy, aplikuje-li na sporné ustanovení čl. 31 Vídeňské úmluvy. V různých podobách je proto možné nalézt tato pravidla ve všech rozsudcích, ve kterých se odkaz k Vídeňské úmluvě objevuje. Základním jazykovým pravidlem výkladu je pravidlo založené na obvyklém významu slov: *jestliže je význam určitého ustanovení seznatelný v kontextu běžného jazyka, musí být toto ustanovení interpretováno v souladu s významem, který by mu připsal běžný mluvčí daného jazyka* (P1Jaz-1).²³ Zároveň se jedná o pravidlo, které je Dvorem aplikováno nejčastěji, bezesporu i proto, že odkaz k obvyklému významu slov je v čl. 31 Vídeňské úmluvy přímo uveden. K využití pravidla P1Jaz-1 ostatně Dvůr přistoupil hned v prvním případě, ve kterém čl. 31 Vídeňské úmluvy aplikoval. Úkolem Dvora bylo posoudit, zda rozhodnutí arbitrážního tribunálu, jehož legalita byla mezi stranami předmětem sporu, bylo učiněno v souladu s uzavřeným kompromisem, nebo nikoliv:

V posuzovaném případě čl. 2 kompromisu stanovil první otázku týkající se dohody z r. 1960 a následně druhou otázku vztahující se k vymezení [sporné hranice]. Na druhou otázku mělo být odpovězeno „v případě negativní odpovědi na otázku první“. Dvůr poznamenává, že uvedená slova [...] nenechávají na pochybách. [...] Ve skutečnosti strany mohly v daném případě použít výraz, jako např. že [arbitrážní] tribunál má na druhou otázku odpovědět „s ohledem“ na odpověď poskytnutou na první z nich, to však neučinily; přesně stanovily, že na tuto druhou otázku je třeba odpovědět pouze „v případě negativní odpovědi“ na otázku první.²⁴

Pravidlo založené na obvyklém významu slov může mít v zásadě dvojí formu použití. Povinností interpreta může být určit význam, který byl *obvyklý* buď v době, kdy interpretovaný předpis vznikl, anebo v době, kdy je předpis aplikován. Rozlišující kritérium zde tedy tvoří doba, ve vztahu ke které je „obvyklost“ významu interpretovaného textu posuzována. V judikatuře Dvora lze nalézt obě formy použití pravidla P1Jaz-1. Ve svém relativně nedávném rozsudku – týkal se sporu mezi Kostarikou a Nikaragou ohledně aplikace smlouvy o hranicích uzavřené v roce 1858 – Dvůr k této otázce uvedl:

Je pravda, že výrazy použité ve smlouvě mají být interpretovány na základě hledání společného úmyslu stran, který je z definice soudobý uzavření smlouvy. To může vést Dvůr, rozhoduje-li určitý spor, [...] ke zkoumání významu, který měl výraz v době, kdy byla smlouva sepsána, neboť pouze takové zkoumání je schopné objasnit společný úmysl stran. [...] To nicméně neznamená, že nikdy není třeba vzít v potaz význam, který má určitý výraz v době, kdy je smlouva za účelem své aplikace interpretována, jestliže tento význam není stejný, jako měl výraz v době jejího uzavření.²⁵

Od významu, který měl výraz v době uzavření smlouvy, se Dvůr může, resp. musí, odchýlit v zásadě ve dvou případech:

²³ Zkratka P1Jaz-1 znamená, že se jedná o výkladové pravidlo (P) prvního stupně (1) náležející do jazykové (Jaz) – popř. systémové (Syst) či funkcionální (Fun) – třídy. Číslo na konci pak označuje konkrétní pravidlo a slouží ke vzájemnému odlišení různých pravidel stejné třídy.

²⁴ *Arbitral Award of 31 July 1989 (Guinea-Bissau v. Senegal)*, s. 70–71, § 50–51. Obdobně též *Legality of Use of Force (Serbia and Montenegro v. United Kingdom), Preliminary Objections, Judgment, I. C. J. Reports 2004*, s. 1345, § 99 či *Dispute regarding Navigational and Related Rights (Costa Rica v. Nicaragua), Judgment, I. C. J. Reports 2009*, s. 244, § 71.

²⁵ *Dispute regarding Navigational and Related Rights (Costa Rica v. Nicaragua)*, s. 242, § 63–64.

Za prvé, povinnost zohlednit pozdější praxi států ve smyslu článku 31 odst. 3 písm. b) Vídeňské úmluvy může vést k potřebě odchýlit se od původního úmyslu na základě tacitní dohody stran. Za druhé, existují případy, kdy již při samotném uzavření smlouvy bylo, nebo lze předpokládat, že bylo, úmyslem stran dát použitým výrazům – nebo některým z nich – význam nebo obsah evolutivní, schopný zohlednit vývoj mezinárodního práva, a nikoliv význam neměnný. V těchto případech je to tedy podřízení se společnému úmyslu stran v době uzavření smlouvy, a nikoliv odchýlení se od něj, co vyžaduje brát zřetel na význam, který sporné výrazy mohou mít v okamžiku, ve kterém je smlouva aplikována.²⁶

Z judikatury Mezinárodního soudního dvora dále vyplývá, že pravidlo P1Jaz-1 bývá nejčastěji aplikováno ve spojení s jinými interpretačními pravidly. Relativně častá je jeho kombinace s dalším jazykovým pravidlem, podle kterého *stejné slovo nebo věta, je-li použita v různých avšak obdobných kontextech, musí mít vždy stejný význam* (P1Jaz-2). Náznorný příklad takového použití pravidel P1Jaz-1 a P1Jaz-2 můžeme nalézt např. v rozsudku týkajícím se aplikace Úmluvy o genocidě z roku 2007. Předmětem interpretace zde bylo slovo „zavazují se“ uvedené v čl. I této smlouvy:

Výraz „zavazují se“ znamená ve svém obvyklém významu formálně přislíbit, zavázat se, učinit přísahu nebo slib, smluvit se, přijmout závazek [P1Jaz-1]. V tomto významu je výraz často používán [i] v [jiných] smlouvách stanovících závazky smluvních stran (např. mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace (7. březen 1966), čl. 2 odst. 1, nebo mezinárodní pakt o občanských a politických právech (16. prosinec 1966), zejména čl. 2 odst. 1 a 3) [P1Jaz-2].²⁷

Argument založený na výkladovém pravidle P1Jaz-2 však můžeme v rozsudcích Mezinárodního soudního dvora nalézt též v samostatné podobě, pokud určení významu sporného ustanovení nelze na základě pravidla P1Jaz-1 dosáhnout:

Pokud jde o výraz „platné smlouvy“ [uvedený v čl. 35 odst. 2 Statutu Mezinárodního soudního dvora], jeho přirozený a obvyklý význam neposkytuje žádný údaj ohledně dne, ke kterému mají být tyto smlouvy platné. Můžeme jej interpretovat jako výraz označující smlouvy, jež byly platné ke dni, kdy samotný Statut vstoupil v platnost; anebo jako výraz označující smlouvy, jež byly platné ke dni podání žaloby ve věci, ve které mají být aplikovány. Na podporu této poslední uvedené interpretace lze připomenout, že výraz „platné smlouvy a úmluvy“ se nachází rovněž v čl. 36 odst. 1 Statutu a Dvůr jej tímto způsobem interpretoval [v dřívějších rozsudcích]. Také výraz „platná smlouva nebo úmluva“ uvedený v čl. 37 Statutu byl interpretován tak, že pojem „platný“ se vztahuje ke dni podání žaloby [...].²⁸

Třetí jazykové pravidlo výkladu aplikované Mezinárodním soudním dvorem představuje požadavek, aby *různým slovíům nebo větám, jsou-li použity v obdobných kontextech, byl přiřazen různý význam* (P1Jaz-3). V zásadě se tedy jedná pouze o negativní vyjádření předchozího pravidla P1Jaz-2. Obě vycházejí ze stejného předpokladu, že každý použitý výraz má určitý význam a každému významu odpovídá jeden použitý výraz. Oproti svému pozitivnímu protějšku se však pravidlo P1Jaz-3 objevuje v rozsudcích Dvora v podstatně

²⁶ *Ibid.*, § 64.

²⁷ *Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro)*, Judgment, I. C. J. Reports 2007, s. 111, § 162.

²⁸ *Legality of Use of Force (Serbia and Montenegro v. United Kingdom)*, s. 1345, § 99. Je však známé, že v daném případě Dvůr nakonec upřednostnil odlišný význam výrazu „platné smlouvy“, ke kterému dospěl na základě pravidla výkladu označeného níže jako P1Fun-1. K aplikaci pravidla P1Jaz-2 Dvorem srov. dále rozsudky *Land, Island and Maritime Frontier Dispute (El Salvador v. Honduras, Nicaragua intervening)*, s. 583, § 374 (4. a 5. věta) či *Dispute regarding Navigational and Related Rights (Costa Rica v. Nicaragua)*, s. 239–240, § 54 a 56.

menší míře. Ze zkoumaných rozsudků bylo aplikováno pouze ve dvou z nich – naposledy v případě *Spor o právo plavby a související práva* mezi Kostarikou a Nikaragou.²⁹ Úkolem Dvora zde bylo určit význam pojmu „con objetos de comercio“ uvedeného ve smlouvě o hranicích mezi oběma státy. Smlouva zaručovala Kostarice „libre navegación [...] con objetos de comercio“ na řece San Juan, kterou zároveň označila za nedílnou součást území sousední Nikaraguy. Kostarika v řízení před Dvorem požadovala, aby sporný výraz byl interpretován způsobem, který by jejím lodím umožňoval volnou plavbu „za účelem obchodu“, zatímco Nikaragua prosazovala restriktivnější výklad umožňující kostarickým lodím pouze volnou plavbu „s obchodním zbožím“.³⁰ Dvůr však výklad prosazovaný Nikaragou odmítl:

Na druhém místě může jako vodítko [pro interpretaci výrazu] sloužit mírová smlouva [...] podepsaná oběma stranami 8. prosince 1857, která však nikdy nevstoupila v platnost, neboť jimi nebyla ratifikována. Tento dokument, následně nahrazený smlouvou o hranicích z r. 1858, jež některá jeho ustanovení převzala, obsahoval ve vztahu k otázce plavby po řece San Juan výraz „artículos de comercio“, který lze bezesporu přeložit jako obchodní „tovar“ či „zboží“. [...] [L]ze se proto domnívat, že záměna jednoho slova za jiné v obou po sobě následujících dokumentech, z nichž druhý byl sepsán krátce po prvním, znamená, že v druhém z těchto dokumentů chtěly strany označit něco jiného než v prvním, a že tedy použité výrazy nemohou být chápány ve stejném významu.³¹

Čtvrté pravidlo výkladu, jež se v judikatuře Mezinárodního soudního dvora pravidelně objevuje a které v jeho interpretačních rozhodnutích hraje důležitou roli, představuje požadavek, aby *absence určitého výrazu v textu smlouvy nezůstala nezohledněna* (P1Jaz-4). Jedná se o pravidlo obsahově velmi úzce svázané s výše uvedeným pravidlem P1Jaz-1, s nímž také většinou bývá společně aplikováno. Neboť stejně jako je Dvůr povinen přiřadit slovu nebo části interpretovaného textu jeho obvyklý význam, je také povinen přihlídnout ke skutečnosti, že daný text žádné slovo nesoucí tento význam neobsahuje:

Dvůr se nyní bude zabývat otázkou, zda strany Úmluvy [o genocidě] jsou na jejím základě vázány povinností nedopouštět se genocidy. Je třeba hned na začátku zdůraznit, že taková povinnost není samotným textem Úmluvy výslovně stanovena [...] Článek jedna [Úmluvy o genocidě] stanoví povinnost smluvních států zabránit páchání genocidy, kterou označuje za „zločin podle mezinárodního práva“. Po státech tedy *expressis verbis* nepožaduje, aby se samy genocidy nedopouštěly.³²

²⁹ *Dispute regarding Navigational and Related Rights (Costa Rica v. Nicaragua)*, s. 239–240, § 55. Též *Land, Island and Maritime Frontier Dispute (El Salvador v. Honduras, Nicaragua intervening)*, s. 583, § 374 (2. a 3. věta).

³⁰ *Dispute regarding Navigational and Related Rights (Costa Rica v. Nicaragua)*, s. 236, § 45.

³¹ *Ibid.*, s. 239–240, § 55.

³² *Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro)*, s. 113, § 166. V tomto případě však Dvůr nakonec upřednostnil jiný význam čl. I; takový, ke kterému dospěl na základě pravidel označených níže jako P1Syst-4 a P1Fun-1. Pravidlo P1Jaz-4 Dvůr aplikoval též v případě *Souveraineté sur Pulau Ligitan et Pulau Sipadan (Indonésie v. Malaisie)*, arrêt, C. I. J. Recueil 2002, s. 648, § 42: „Dvůr shledává, že jakékoliv nejednoznačnosti mohlo být zamezeno, pokud by smlouva výslovně stanovila, že za východním pobřežím [ostrova] Sebatik tvoří hranici oddělující ostrovy pod britskou nadvládou a pod holandskou nadvládou rovnoběžka 4° 10' severní šířky. Mlčení textu nemůže za těchto podmínek zůstat nezohledněno. Podporuje výklad zastávaný Malajsií.“ Srov. též další rozsudky Dvora: *Island and Maritime Frontier Dispute (El Salvador v. Honduras, Nicaragua intervening)*, s. 586, § 380 a *Oil Platforms (Islamic Republic of Iran v. United States of America)*, Preliminary Objections, Judgment, I. C. J. Reports 1996, s. 816, § 35.

Doposud uvedená pravidla výkladu mají cosi společné. Všechna směřují k odstranění nejasnosti textu, jež je zapříčiněna významovou nejednoznačností či vágností použitých slov. Společně proto tvoří skupinu jazykových pravidel výkladu označovaných jako *sémantická*. Nejasnost textu však může být způsobena i větnou skladbou; je-li tomu tak, aplikujeme jazyková pravidla výkladu označovaná jako *syntaktická*.³³ Přestože syntaktická pravidla výkladu tvoří potenciálně velmi početnou skupinu interpretačních pravidel, Mezinárodní soudní dvůr přistupuje k jejich použití jen sporadicky. Jediné příklady, kdy Dvůr syntaktická pravidla výkladu s odkazem na čl. 31 Vídeňské úmluvy aplikoval, skýtají rozsudky ve věci *Suverenita nad Pulau Ligitan a Pulau Sipadan* (Indonésie v. Malajsie) a *Aplikace prozatímní dohody z 13. září 1995* (Bývalá jugoslávská republika Makedonie v. Řecko). V prvně jmenovaném případě Dvůr mj. zkoumal, zda na základě požadavku, aby *při výkladu textu smlouvy byla zohledněna jeho interpunkce* (P1Jaz-5), lze interpretovanému ustanovení přiřadit význam, který navrhovala žalující strana. Dospěl však k závěru, že nikoliv:

Dvůr se ostatně domnívá, že rozdílná interpunkce v obou verzích čl. IV úmluvy z roku 1891 není jako taková nijak nápomocná, pokud jde o objasnění významu ohledně možného prodloužení hraniční linie do moře, na východ od ostrova Sebatik.³⁴

Také ve druhém z uvedených případů Dvůr využil syntaktického jazykového pravidla k odmítnutí výkladu, který ve sporu navrhovala jedna z jeho stran. Interpretovaným ustanovením zde byl čl. 11 odst. 1 prozatímní dohody, podle kterého (mimo jiné) si žalovaný stát ponechal právo vznést námitky proti účasti žalujícího státu v jakékoliv mezinárodní organizaci nebo instituci „pokud a v případě že by [žalující] strana v takovéto organizaci nebo instituci *měla být označována* jinak, než jak je uvedeno v odst. 2 rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 817 (1993)“.³⁵ Dvůr toto ustanovení vyložil následovně:

Dvůr konstatuje, že strany zformulovaly [interpretovanou část ustanovení] v pasivní formě [...]. Použití pasivní formulace je [však] obtížně slučitelné s názorem žalovaného státu, že [interpretovaná část ustanovení] upravuje nejen způsob, jakým má určitá organizace označovat žalující stát, ale též způsob, jakým by se tento stát měl označovat sám.³⁶

Syntaktické pravidlo výkladu, které zde Mezinárodní soudní dvůr použil, tak lze vyjádřit jako požadavek, aby při výkladu smlouvy *byla zohledněna skutečnost, že interpretovaná část textu byla zformulována v pasivní formě* (P1Jaz-6).

2.2 Systémová pravidla výkladu

Další důležitou, byť Mezinárodním soudním dvorem v podstatně menší míře aplikovanou skupinou pravidel výkladu, jsou pravidla systémové povahy. Jejich účelem je zajistit, aby mezinárodní právo jako normativní systém dosahovalo „relativně vysokého stupně koherence“ a představovalo „relativně uspořádaný a strukturovaný systém

³³ OST, F – VAN DE KERCHOVE, M. *Entre la lettre et l'esprit. Les directives d'interprétation en droit*. Bruxelles: Bruylant, 1989, s. 50–56.

³⁴ *Souveraineté sur Pulau Ligitan et Pulau Sipadan (Indonésie v. Malaisie)*, s. 647–648, § 41.

³⁵ Tj. jinak než jako Bývalá jugoslávská republika Makedonie. Viz *Application of the Interim Accord of 13 September 1995 (the former Yugoslav Republic of Macedonia v. Greece)*, Judgment, s. 13, § 21. Zvýraznění kurzivou přidáno.

³⁶ *Ibid.*, s. 30, § 92.

politických, společenských a lidských hodnot“.³⁷ Jinými slovy základem, který je všem systémovým pravidlům výkladu společný, a od něž také odvozují svoji argumentační přesvědčivost, je princip právní jistoty.

Tradičním systémovým pravidlem výkladu objevujícím se v rozsudcích Mezinárodního soudního dvora je pravidlo založené na analogii: *jestliže ustanovení mezinárodní smlouvy, které má být interpretováno, je analogické k jinému ustanovení mezinárodní smlouvy, bude mu přiřazen stejný význam, jaký má ustanovení analogické* (P1Syst-1). Pro aplikaci pravidla P1Syst-1 je tedy nezbytné naplnění dvou základních podmínek: za prvé musí existovat ustanovení stejné či odlišné mezinárodní smlouvy, jehož znění je analogické ke znění ustanovení, které má být interpretováno; a za druhé, význam analogického ustanovení byl v minulosti již určen, zejména samotným Dvorem, popř. je jasný z jiného důvodu.

Pravidlo P1Syst-1 tak lze považovat za výkladové pravidlo klíčové důležitosti. Dává adresátům mezinárodního práva jistotu, že stejná či obdobná ustanovení budou Dvorem v budoucnosti interpretována stejně. Tím také zároveň vytváří podmínky pro faktické precedenční působení jeho vlastních rozsudků. Jeho častějšímu použití při interpretaci mezinárodních smluv nicméně brání skutečnost, že právní základ sporů, které státy předkládají Dvoru k posouzení, je obdobný jen ve velmi malém množství případů. Podstatnějšího využití se tak pravidlo výkladu P1Syst-1 dočkalo pouze v situacích, kdy se Dvůr zabýval otázkou normativního působení úvodních článků tzv. smluv o přátelství:

V důsledku toho je třeba na článek jedna nahlížet jako na stanovení cíle, v jehož světle musí být ostatní ustanovení smlouvy interpretována a aplikována. Tento závěr odpovídá i závěru, jenž učinil Dvůr v roce 1986 [...] při příležitosti interpretace smlouvy o přátelství mezi Spojenými státy a Nikaraguou z roku 1956 [...].³⁸

Dalším systémovým pravidlem výkladu aplikovaným Mezinárodním soudním dvorem, které lze rovněž považovat za tradiční prostředek soudní interpretace, je pravidlo označované jako *effet utile*. Je založeno na předpokladu, že každá část právního ustanovení má svůj smysl, a ustanovení proto není možné interpretovat tak, jakoby jeho část vůbec neexistovala. Jinými slovy: *každému slovu ve větě je nutné přiřadit takový význam, aby žádná část ustanovení nezůstala bez jakéhokoli smyslu* (P1Syst-2). Jako jeden z rozhodujících argumentů bylo toto pravidlo Dvorem použito v případě *Určení mořské hranice a územní otázky mezi Katarom a Bahrajnem* (Katar v. Bahrajn). Základní otázkou, se kterou se zde Dvůr musel vypořádat, bylo, zda podle dohody uzavřené mezi oběma státy je jeho pravomoc projednat spor založena pouze v případě, že se na něj obrátí obě strany společně (výklad Bahrajnu), anebo též v případě, že se na něj obrátí kterákoliv ze zúčastněných stran (výklad Kataru). Relevantní věta dohody zněla: Po vypršení této lhůty

³⁷ MacCORMICK, N. – SUMMERS, R. S. Interpretation and Justification. In: N. MacCormick – R. S. Summers (eds.) *Interpreting Statutes. A Comparative Study*. Aldershot: Dartmouth, 1991, s. 535 a 536.

³⁸ *Oil Platforms (Islamic Republic of Iran v. United States of America)*, Preliminary Objections, s. 814, § 28. Též *Certain Questions of Mutual Assistance in Criminal Matters (Djibouti v. France)*, s. 217–218, § 107 a násl. Pravidlo P1Syst-1 Dvůr dále aplikoval i v rozsudku *Legalita použití síly*, byť způsob, jakým tak učinil, byl v tomto případě částečně odlišný. Pro určení významu čl. 35 odst. 2 vlastního Statutu Dvůr využil analogického ustanovení Statutu Stálého dvora mezinárodní spravedlnosti, tedy ustanovení, které sám v minulosti nikdy neinterpretoval a jehož význam musel teprve v rámci svého rozsudku předběžně stanovit. Viz *Legality of Use of Force (Serbia and Montenegro v. United Kingdom)*, s. 1350–1351, § 111.

mohou *strany* předložit otázku Mezinárodnímu soudnímu dvoru.³⁹ Většina soudců se rozhodla upřednostnit výklad prosazovaný Katarem:

Podle názoru Dvora je tento výklad v souladu jak se zněním, tak s logickými důsledky výrazu „po vypršení této lhůty“, který tvoří další složku části posuzované věty. Uvedená slova totiž předpokládají, že možnost nebo právo obrátit se na Dvůr mohou být vykonány v okamžiku, kdy lhůta uplyne; nutně tedy předpokládají existenci možnosti nebo práva obrátit se na Dvůr jednostranně. Jakákoliv jiná interpretace by narážela na vážné obtíže: zbavila by část věty jejího účinku a kromě toho by mohla vést k nepříjemným důsledkům.⁴⁰

S pravidlem P1Syst-2 (*effet utile*) pak úzce souvisejí i další tři systémová pravidla výkladu aplikovaná Dvorem na základě Vídeňské úmluvy. První z nich lze formulovat následovně: *každý použitý výraz musí být interpretován tak, aby jeho význam byl slučitelný s významy ostatních slov, která jsou součástí téhož ustanovení* (P1Syst-3). Jestliže tedy na základě pravidla *effet utile* musí Dvůr přiřadit určitý význam každému výrazu, jenž je součástí interpretovaného ustanovení, pravidlo P1Syst-3 mu ukládá povinnost zvolit takový význam, který je s ostatními použitými výrazy slučitelný. Obě pravidla se tak navzájem doplňují, jak dokazuje např. již zmíněný rozsudek v případě mezi Kostarikou a Nikaraguou. Bylo již řečeno, že spor mezi zúčastněnými státy se týkal mj. interpretace výrazu „con objetos de comercio“. Kostarika požadovala, aby byl tento výraz interpretován jako „za účelem obchodu“, zatímco Nikaragua prosazovala výklad „s obchodním zbožím“. Dvůr posoudil věc následovně:

[D]vůr je toho názoru, že interpretace navrhaná Nikaraguou nemůže být uznána. Hlavním důvodem je, že přiřazení významu „se zbožím“ nebo „s towarem“ slovům „con objetos“ by zbavilo smyslu celou větu, ve které jsou tato slova uvedena [P1Syst-2]. Relevantní část článku VI je následující: „Costa Rica tendrá ... los derechos perpetuos de libre navegación... , con objetos de comercio, ya sea con Nicaragua ó al interior de Costa Rica.“⁴¹ Pokud přijmeme interpretaci Nikaraguy, část věty, která následuje po slovech „con objetos de comercio“, to znamená „ya sea con Nicaragua ó al interior de Costa Rica“ (buď s Nikaraguou, anebo uvnitř Kostariky), nemůže srozumitelným způsobem navazovat na část, která jí předchází. [...] Oproti tomu interpretace slov „con objetos“ obhajovaná Kostarikou umožňuje dát celé větě koherentní smysl. Jestliže se jedná o „účel obchodu“ [...], pak slova „ya sea con Nicaragua...“, která bezprostředně následují, se jasně vztahují ke „comercio“ (za účelem obchodu s Nikaraguou) a věta tak vyjadřuje myšlenku, které lze zcela bez problémů porozumět [P1Syst-3].⁴²

Obdobný požadavek, tj. aby každé ustanovení smlouvy bylo interpretováno v souladu s širším kontextem, ve kterém se nachází, pak vyjadřují i následující dvě systémová pravidla výkladu aplikovaná Dvorem: pravidla P1Syst-4 a P1Syst-5. První představuje požadavek, aby *každé ustanovení smlouvy bylo interpretováno tak, že jeho význam bude sluči-*

³⁹ *Maritime Delimitation and Territorial Questions between Qatar and Bahrain (Qatar v. Bahrain)*, *Jurisdiction and Admissibility*, s. 18, § 34. Zvýraznění kurzívou přidáno.

⁴⁰ *Ibid.*, s. 19, § 35. Obdobně též *Dispute regarding Navigational and Related Rights (Costa Rica v. Nicaragua)*, s. 241, § 61.

⁴¹ Překlad věty, který je uvedený na jiném místě v rozsudku, zní: „Kostarika bude mít ... trvalé právo volně plavby... ‚con objetos de comercio‘ buď s Nikaraguou, anebo uvnitř Kostariky.“ *Dispute regarding Navigational and Related Rights (Costa Rica v. Nicaragua)*, s. 236, § 44.

⁴² *Ibid.*, § 52. Příklady použití výkladového pravidla P1Syst-3 však lze nalézt i v dalších rozsudcích Dvora. Srov. např. *Island and Maritime Frontier Dispute (El Salvador v. Honduras, Nicaragua intervening)*, s. 582–583, § 373 či *Maritime Delimitation and Territorial Questions between Qatar and Bahrain (Qatar v. Bahrain)*, *Jurisdiction and Admissibility*, s. 19, § 35.

telnýs významy ostatních ustanovení, která jsou součástí stejné smlouvy, popř. která jsou součástí jiné dohody či listiny vztahující se ke smlouvě (P1Syst-4). Podstata tohoto pravidla je tedy v zásadě totožná, jako tomu bylo u předcházejícího pravidla P1Syst-3. Pouze kontext, který musí být při interpretaci zohledněn, je v jeho případě vymezen širěji a odkazuje k interpretované smlouvě jako celku, včetně případných dohod a listin, které se k ní vztahují.⁴³ Názorný příklad svědčící o důležitosti, kterou Mezinárodní soudní dvůr systémovému pravidlu P1Syst-4 přikládá, představuje zejména rozsudek ve věci *Aplikace Úmluvy o zabránění a trestání zločinu genocidy* (Bosna a Hercegovina v. Srbsko a Černá Hora). Klíčovou otázkou sporu bylo, zda vedle závazku „zabraňovat a trestat“ páčání genocidy stanoví úmluva také povinnost států se tohoto zločinu nedopouštět. Čl. I úmluvy, pokud by byl aplikován ve svém přímém významu, takovouto povinnost zjevně nezakládá.⁴⁴ Žalující strana však tvrdila, že uvedený závazek vyplývá z čl. IX úmluvy, na jehož základě má Mezinárodní soudní dvůr pravomoc rozhodovat všechny spory ohledně výkladu, provádění či plnění Úmluvy o genocidě, „včetně sporů týkajících se odpovědnosti států za genocidu nebo za kterýkoliv z ostatních činů vypočtených v článku III“. Dvůr tento argument žalující strany přijal:

Závěr, podle kterého jsou smluvní strany na základě Úmluvy [o genocidě] povinny nedopouštět se genocidy a ostatních činů uvedených v článku III, potvrzuje i specifické znění článku IX. [...] Tato specifčnost článku IX spočívá v části věty „včetně sporů týkajících se odpovědnosti států za genocidu nebo za kterýkoliv z ostatních činů vypočtených v článku III“. [...] Zmíněná odpovědnost je tedy podle anglického textu odpovědnost za „genocidu“ (francouzský text zní „odpovědnost ve věci genocidy“), a nikoliv pouze odpovědnost za „nezabránění a nepotrestání genocidy“. Specifické výrazy [citované] části věty tak jako celek potvrzují, že smluvní strany mohou nést odpovědnost za spáchání genocidy nebo jakéhokoliv jiného činu uvedeného v článku III Úmluvy.⁴⁵

Neméně důležitou roli při interpretaci mezinárodních smluv hraje v judikatuře Dvora i druhé z uvedených pravidel výkladu, tj. pravidlo P1Syst-5, podle kterého *každé ustanovení smlouvy musí být interpretováno tak, aby byl jeho význam slučitelný s jinou normou mezinárodního práva zavazující všechny strany interpretované smlouvy* (P1Syst-5). Příklad takového interpretačního postupu Dvora, v daném případě navíc zajímavě kombinovaný s pravidlem P1Syst-4, představuje zejména rozsudek *Ropné plošiny (merit)* z roku 2003. Jeho klíčová pasáž zní následovně:

Je třeba neztrácet ze zřetele, že podle slov čl. I smlouvy z r. 1955 [...] „mezi Spojenými státy americkými a Íránem bude panovat stálý a trvalý mír a upřímné přátelství“. [...] Interpretace čl. XX odst. 1 písm. d), podle které „opatření“, jež jsou zde uvedena, mohou zahrnovat též nedovolené použití síly jednou ze stran vůči druhé, by byla zcela neslučitelná s článkem prvním [P1Syst-4]. Ostatně podle obecných pravidel výkladu mezinárodních smluv tak, jak jsou vyjádřena ve Vídeňské úmluvě z r. 1969 o smluvním právu, musí být při interpretaci zohledněno „každé příslušné pravidlo mezinárodního práva použitelné ve vztazích mezi stranami“ (čl. 31 odst. 3 písm. c). Dvůr nemůže uznat za správné, aby čl. XX odst. 1 písm. d) byl chápán v tom smyslu, že je nutné jej aplikovat nezávisle na příslušných pravidlech mezinárodního práva týkajících se použití síly

⁴³ Viz čl. 31 odst. 2 písm. a) a b) Vídeňské úmluvy.

⁴⁴ Čl. I Úmluvy o genocidě zní: „Smluvní strany potvrzují, že genocidium, ať spáchané v míru nebo za války, je zločinem podle mezinárodního práva, a zavazují se proto zabraňovat mu a trestati jej.“

⁴⁵ *Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro)*, s. 114, § 168 a 169. Srov. též rozsudek Dvora ve věci *Application of the Interim Accord of 13 September 1995 (the former Yugoslav Republic of Macedonia v. Greece)*, s. 31, § 95 a 96.

a umožnit tak dovolávat se jej [...] v případě nedovoleného použití síly. Aplikace příslušných pravidel mezinárodního práva vztahujících se k této otázce proto představuje nedílnou součást interpretace [...] [P1Syst-5].⁴⁶

Uvedený rozsudek je pro určení významu čl. 31 Vídeňské úmluvy zásadní hned v několika ohledech. Především je zjevné, že použití pravidla označeného výše jako P1Syst-5 Dvůr bezprostředně spojuje s požadavkem systémového výkladu explicitně stanoveného čl. 31 odst. 3 písm. c) Vídeňské úmluvy. Stejně tak z rozsudku jednoznačně vyplývá, že na základě tohoto ustanovení je při výkladu určité smlouvy Dvůr povinen zohlednit nejen ty normy mezinárodního práva, které tvoří samotný předmět řízení, ale každé „pravidlo mezinárodního práva použitelné ve vztazích mezi stranami“. Tedy i takové pravidlo, na které se dohoda států zakládající jurisdikci Dvora výslovně nevztahuje.⁴⁷ Nadále však existuje množství otázek týkajících se významu čl. 31 odst. 3 písm. c) Vídeňské úmluvy, které zůstávají i po meritorním rozsudku ve věci *Ropné plošiny* nezodpovězenými.

Především není možné jednoznačně určit, zda pravidlo P1Syst-5 tak, jak bylo výše definováno, Dvůr s čl. 31 odst. 3 písm. c) Vídeňské úmluvy zcela ztotožňuje, či zda toto pravidlo výkladu vyjadřuje pouze některý z aspektů daného ustanovení. Jinými slovy otázka zní, zda výraz „pravidlo [...] použitelné ve vztazích mezi stranami“ uvedený v čl. 31 odst. 3 písm. c) zahrnuje pouze ty normy mezinárodního práva, které jsou závazné pro *všechny strany interpretované smlouvy*. Anebo zda je možné ho vykládat širěji a za „pravidlo“ ve smyslu tohoto ustanovení považovat jakoukoliv normu, která zavazuje (jen) *všechny strany sporu*, v jehož rámci k interpretaci smlouvy dochází.⁴⁸ Pouze první z uvedených významů přitom odpovídá výkladovému pravidlu P1Syst-5, jež bylo tímto způsobem aplikováno v případě *Ropné plošiny*, jakož i v dalších rozsudcích Mezinárodního soudního dvora.⁴⁹ Z judikatury Dvora, včetně citovaného rozsudku *Ropné plošiny*, nicméně není možné napevno stanovit, že interpretační postup podle pravidla P1Syst-5 představuje jediný, který je z hlediska čl. 31 odst. 3 písm. c) Vídeňské úmluvy možný. Je-li tedy zřejmé, že čl. 31 odst. 3 písm. c) Vídeňské úmluvy v sobě zahrnuje pravidlo výkladu P1Syst-5 jako celek (to znamená, že veškeré aspekty interpretace upravené pravidlem

⁴⁶ *Oil Platforms (Islamic Republic of Iran v. United States of America), Merits, Judgment, I. C. J. Reports 2003, s. 182, § 41.*

⁴⁷ Tato skutečnost jednoznačně vyplývá i z individuálního stanoviska soudce Buergenthala (§ 22), který v tomto ohledu rozsudek Dvora podrobil značné kritice.

⁴⁸ Takovýto výklad čl. 31 odst. 3 písm. c) Vídeňské úmluvy prosazují např. autoři Zprávy o fragmentaci mezinárodního práva. Viz *Fragmentation of International Law: Difficulties arising from the diversification and Expansion of International Law*. Report of the Study Group of the International Law Commission. Finalized by Martti Koskenniemi. A/CN.4/L.682, 2006, s. 238, § 472.

⁴⁹ V rozsudku *Továrný na výrobu buničiny na řece Uruguay* tak Dvůr např. stanovil: „Dvůr shledává, že princip prevence, jakožto obvyčejové pravidlo, má svůj původ v požadavku náležitě pečlivosti (due diligence) státu ve vztahu ke svému území. Jedná se o „povinnost každého státu zabránit využívání svého území pro činy neslučitelné s právy ostatních států“ (*Corfu Channel (United Kingdom v. Albania), Merits, Judgment, I. C. J. Reports 1949, s. 22*). To znamená, že stát je povinen použít všechny prostředky, které má k dispozici, aby jednání, k němuž dochází na jeho území nebo na kterémkoliv jiném místě spadajícím pod jeho jurisdikci, nepůsobilo podstatnou újmu na životním prostředí jiného státu.“ *Pulp Mills on the River Uruguay (Argentina v. Uruguay), Judgment, I. C. J. Reports 2010, s. 55–56, § 101*. Srov. též *LaGrand (Germany v. United States of America), Judgment, I. C. J. Reports 2001, s. 505–506, § 108*, kde jako „pravidlo použitelné ve vztazích mezi stranami“ Dvůr pro interpretaci aplikovaného ustanovení využil čl. 94 Charty OSN. Či rozsudek *Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine), Judgment, I. C. J. Reports 2009, s. 78 a násl., § 42 a násl.*, kde Dvůr tímto způsobem využil relevantní články Úmluvy o mořském právu.

PI Syst-5 je nutné považovat za obsažené též v čl. 31 odst. 3 písm. c) Vídeňské úmluvy), opačně toto tvrzení již platit nemusí. Otázka, zda význam tohoto ustanovení může pravidlo PI Syst-5 přesahovat a zahrnovat též další systémová pravidla výkladu, zůstává dposud Mezinárodním soudním dvorem nezodpovězena.

Také další a zároveň poslední systémové pravidlo výkladu aplikované Dvorem vychází přímo z textu čl. 31 Vídeňské úmluvy. Jedná se o povinnost explicitně stanovenou čl. 31 odst. 3 písm. b) Vídeňské úmluvy, *aby při interpretaci mezinárodní smlouvy byl brán zřetel též na každou pozdější praxi při jejím provádění, kterou by bylo možné považovat za dohodu smluvních stran týkající se jejího výkladu* (PI Syst-6). Soudě podle vyjádření Dvora (odkazující však v tomto ohledu na Komisi pro mezinárodní právo), důležitost pozdější praxe států, a tím i výkladového pravidla PI Syst-6, je pro interpretaci mezinárodních smluv „zjevná“, neboť představuje „objektivní důkaz dohody smluvních stran o významu“, který má být smlouvě přiřazen.⁵⁰ V samotných rozsudcích Dvora se však pravidlo PI Syst-6 většinou objevuje jen jako podpůrný argument v případech, kdy bylo jeho použití navrženo jednou ze stran sporu.⁵¹

Základní podmínku pro aplikaci výkladového pravidla PI Syst-6 představuje požadavek, aby „pozdější praxe“ smluvních států, jež má být při interpretaci zohledněna, vykazovala určité shodné znaky nezbytné k tomu, aby mohla být označena za „dohodu“. V případě *Ostrov Kasikili/Sedudu Dvůr* v této souvislosti uvedl:

Na základě uvedených skutečností Dvůr uzavírá, že pokud jde o umístění hranice okolo ostrova Kasikili/Sedudu či o status tohoto ostrova, okolnosti [...], ke kterým došlo mezi roky 1947 a 1951, ukazují na absenci jakékoliv dohody mezi Jihoafrickou republikou a Bechuanalandem v tomto ohledu. Tyto okolnosti proto nemohou zakládat „pozdější praxi při provádění [interpretované] smlouvy, která založila dohodu stran týkající se jejího výkladu“ (čl. 31 odst. 3 písm. b) Vídeňské úmluvy o smluvním právu). Tím spíše se pak nemůže jednat ani o „dohodu týkající se výkladu smlouvy nebo provádění jejích ustanovení, k níž došlo mezi stranami“ (čl. 31 odst. 3 písm. a) úmluvy).⁵²

Z textu čl. 31 odst. 3 písm. b) Vídeňské úmluvy nicméně není zcela jasné, zda „dohoda“ týkající se výkladu smlouvy musí být v případě multilaterálních smluv založena mezi všemi smluvními stranami, jak prosazuje Komise pro mezinárodní právo,⁵³ či zda pro účely aplikace pravidla PI Syst-6 postačí pouze „dohoda“ některých stran. Takovýto výklad čl. 31 odst. 3 písm. b) Vídeňské úmluvy přitom opatrně připouští někteří autoři, podle nichž by se v těchto případech dohoda o způsobu, jakým má být smlouva interpretována, uplatnila pouze ve vztazích mezi státy, které na dohodu – explicitně či implicitně – přistoupily.⁵⁴ Ani jeden z uvedených výkladů Vídeňské úmluvy však nezpochybňuje, že pro účely aplikace čl. 31 odst. 3 písm. b), resp. pravidla PI Syst-6, je vždy nezbytné, aby souhlas s pozdější praxí vyjádřily všechny státy, vůči nimž má být smlouva v konkrétním případě

⁵⁰ *Kasikili/Sedudu Island (Botswana v. Namibia)*, s. 1075–1076, § 49.

⁵¹ *Ibid.*, s. 1075 a násl., § 48 a násl. Též *Souveraineté sur Pulau Ligitan et Pulau Sipadan (Indonésie v. Malaisie)*, s. 656 a násl., § 59 a násl. či *Application of the Interim Accord of 13 September 1995 (the former Yugoslav Republic of Macedonia v. Greece)*, s. 32, § 99.

⁵² *Kasikili/Sedudu Island (Botswana v. Namibia)*, s. 1087, § 63.

⁵³ *Yearbook of the International Law Commission*, A/CN.4/SER.A/1966/Add.1, 1966, Vol. II, s. 222, § 15. Totéž např. i KOLB, R. *Interprétation et création du droit international*. Bruxelles: Bruylant, 2006, s. 481.

⁵⁴ GARDINER, R. K. *Treaty Interpretation*. Oxford: Oxford University Press, 2008, s. 236 a násl. Pokud jde o Mezinárodní soudní dvůr, ten k uvedené otázce dposud žádné stanovisko nezaujal.

aplikována. Tento požadavek ostatně zazněl i v rozsudku Mezinárodního soudního dvora ve věci *Suverenita nad Pulau Ligitan a Pulau Sipadan*. Úkolem Dvora zde bylo interpretovat smlouvu o hranicích uzavřenou v roce 1891 mezi dvěma koloniálními mocnostmi působícími v jihovýchodní Asii, Nizozemím a Velkou Británií, jež si tímto způsobem mezi sebou rozdělily území, na které si později činily nárok Indonésie a Malajsie. Při hodnocení jednoho z dokumentů předloženého Indonésií Dvůr v této souvislosti uvedl:

Podle Indonésie dohoda z roku 1893 mění smlouvy o vazalství uzavřené se sultanátem Bulungan v letech 1850 a 1878 představuje další prvek svědčící o významu, který vláda Nizozemí přiřadila smlouvě z roku 1891. [...] Dvůr konstatuje, že vztah mezi Nizozemím a sultanátem Bulungan byl určen sérií smluv uzavřených mezi nimi. [...] Dvůr však v každém případě zdůrazňuje, že ať již byl obsah [dohody z roku 1893] jakýkoliv, tento dokument byl pro Velkou Británii *res inter alios acta* a nemohl být tedy Nizozemím uplatňován v jejich vzájemných smluvních vztazích [a tím ani Indonésií ve vztahu s Malajsií – pozn. J. V.].⁵⁵

Z čl. 31 odst. 3 písm. b) Vídeňské úmluvy dále vyplývá, že pro účely aplikace tohoto ustanovení není relevantní jakákoliv praxe zakládající „dohodu stran“, ale pouze taková praxe, „která založila dohodu stran *týkající se [...] výkladu*“ příslušné smlouvy. Proto, aby určité jednání státu mohlo být za praxi ve smyslu čl. 31 odst. 3 písm. b) vůbec považováno, musí podle Dvora splnit dvě kritéria: (1) musí zahrnovat přesvědčení státu, který ji vykonává, že praxe vyjadřuje jeho pozici ohledně významu interpretované mezinárodní smlouvy a (2) ostatní dotčené státy si jsou této skutečnosti vědomy a uvedenou praxi státu jako výklad smlouvy uznaly:

Aby mohla být praxe [ve smyslu čl. 31 odst. 3 písm. b) Vídeňské úmluvy] prokázána, je třeba, aby došlo ke splnění alespoň dvou okolností: za prvé, obsazení ostrova [příslušníky kmene] Masubia bylo spojeno s přesvědčením caprivijských úřadů, že hranice stanovená smlouvou z r. 1890 kopíruje jižní kanál řeky Chobe; a za druhé, tato skutečnost byla orgánům Bechuanalandu plně známa a byla jimi akceptována jako potvrzení hranice stanovené touto smlouvou.⁵⁶

2.3 Funkcionální pravidla výkladu

Poslední skupinu pravidel výkladu aplikovaných Mezinárodním soudním dvorem představují pravidla funkcionální. Podstatou a zároveň zdrojem jejich argumentační přesvědčivosti je předpoklad, že vytvořením právního předpisu sleduje normotvůrce naplnění určitého účelu nebo hodnot a tento účel či hodnoty proto musejí být při aplikaci práva respektovány.

V judikatuře Mezinárodního soudního dvora týkající se aplikace čl. 31 a 32 Vídeňské úmluvy lze identifikovat celkem tři různá pravidla výkladu, která se vztahují k funkcionálnímu kontextu interpretovaného ustanovení. Základní pravidlo zní: *je-li zřejmý předmět a účel interpretovaného ustanovení nebo smlouvy, jíž je součástí, dané ustanovení musí být interpretováno způsobem, který takovému předmětu a účelu odpovídá* (P1Fun-1). Tímto obecným způsobem koncipované pravidlo výkladu se pak objevuje v poměrně velkém množství rozsudků Dvora.⁵⁷ Ve většině z nich navíc představuje rozhodující argu-

⁵⁵ *Souveraineté sur Pulau Ligitan et Pulau Sipadan (Indonésie v. Malaisie)*, s. 656–657, § 62 a 64.

⁵⁶ *Kasikili/Sedudu Island (Botswana v. Namibia)*, s. 1094, § 74.

⁵⁷ *Oil Platforms (Islamic Republic of Iran v. United States of America)*, *Preliminary Objections*, s. 813–814, § 27 (odst. 2) a 28 (odst. 1), *LaGrand (Germany v. United States of America)*, s. 502–503, § 102, *Pulp Mills on the River*

ment, kterým Dvůr své interpretační rozhodnutí odůvodňuje. Tak tomu bylo i v případě *Avena*, kde spornou otázkou mezi stranami bylo, jaký význam přiřadit výrazu „bez prodlení“ uvedenému v čl. 36 odst. 1 písm. b) Vídeňské úmluvy o konzulárních stycích.⁵⁸ Mexiko požadovalo, aby byl výraz interpretován jako „bezprostředně“ a především jako „před jakýmkoliv výsledkem“ osoby, o jejímž zatčení měl být jeho konzulární úřad „bez prodlení“ informován.⁵⁹ Dvůr však Mexikem navrhovaný výklad odmítl:

Pokud jde o předmět a účel úmluvy, Dvůr zdůrazňuje, že článek 36 předpokládá, že konzulární úředníci musejí mít možnost svobodně komunikovat s občany vysílajícího státu, mít k nim přístup, navštěvovat je, hovořit s nimi a zajistit jejich právní zastoupení. Ani v odst. 1 článku 36 ani jinde v úmluvě však není předpoklad pro to, aby úřad konzula umožňoval jeho držitelům osobně zastávat funkci právních zástupců nebo jiným přímým způsobem zasahovat do systému trestního soudnictví. To ostatně potvrzuje i znění odst. 2 článku 36 úmluvy. Z uvedeného tak vyplývá, že ani běžný význam výrazů použitých v úmluvě, ani její předmět a účel neumožňují domnívat se, že výraz „bez prodlení“ by měl být chápán jako „bezprostředně po zajištění a před výsledkem“.⁶⁰

Odkaz k předmětu a účelu interpretované smlouvy jako celku představuje jednoznačně nejčastější způsob, jakým Dvůr k aplikaci pravidla P1Fun-1 přistupuje. Nejedná se však o způsob, který by byl jako jediný možný. Z dikce uvedeného pravidla – tak, jak bylo výše zformulováno – je totiž zřejmé, že relevantní okolností, která musí být Dvorem zohledněna, je též předmět a účel konkrétního ustanovení, jehož má být na daný případ použito. V případě *Legalita použití síly* tak Dvůr např. uvedl:

Předmětem a účelem čl. 35 Statutu je určit podmínky pro přístup ke Dvoru. Zatímco odst. 1 tohoto článku otevírá přístup ke Dvoru smluvním státům Statutu, cílem odst. 2 je upravit podmínky pro přístup ke Dvoru pro ty státy, které nejsou smluvní stranou Statutu. Podmínky, při jejichž splnění je přístup ke Dvoru těmto státům otevřen, jsou, „pokud v platných smlouvách není zvláštní ustanovení“, určeny Radou bezpečnosti tak, aby v žádném případě tyto podmínky nezpůsobily nerovnost stran před Dvorem. Dvůr se domnívá, že bylo přirozené vyhradit tento případ pro zvláštní ustanovení smluv, které v té době mohly existovat; bylo by ostatně neslučitelné se základním předmětem textu [čl. 35 odst. 2 Statutu], aby do budoucna bylo státům umožněno zajistit si přístup ke Dvoru již tím, že uzavřou zvláštní smlouvu, bilaterální či multilaterální, obsahující ustanovení formulované za tímto účelem.⁶¹

Druhým funkcionálním pravidlem výkladu využívaným Dvorem je pravidlo vycházející z předpokladu, že každému ustanovení aplikované smlouvy musí být interpretací zajištěna co největší účinnost, a je proto třeba odmítnout takový výklad, který by ustanovení činil prakticky bezvýznamným či neaplikovatelným. Jinými slovy: *výrazům v textu*

Uruguay (Argentina v. Uruguay), s. 52 a násl., § 83 a násl., *Avena and Other Mexican Nationals (Mexico v. United States of America)*, Judgment, I. C. J. Reports 2004, s. 48, § 85, *Legality of Use of Force (Serbia and Montenegro v. United Kingdom)*, s. 1345–1346, § 100, *Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro)*, s. 113, § 166, *Application of the Interim Accord of 13 September 1995 (the former Yugoslav Republic of Macedonia v. Greece)*, s. 31, § 97.

⁵⁸ Čl. 36 odst. 1 písm. b) Vídeňské úmluvy o konzulárních stycích mj. stanoví: „Aby se usnadnil výkon konzulárních funkcí týkajících se státních příslušníků vysílajícího státu, příslušné orgány přijímajícího státu budou bez prodlení informovat konzulární úřad vysílajícího státu o případech, kdy v jeho konzulárním obvodu státní příslušník vysílajícího státu byl zatčen, uvězněn, dán do vazby nebo zadržen jiným způsobem, pokud o to uvedený státní příslušník požádá.“ Zvýraznění kurzívou přidáno.

⁵⁹ *Avena and Other Mexican Nationals (Mexico v. United States of America)*, s. 47, § 78.

⁶⁰ *Ibid.*, s. 48, § 85.

⁶¹ *Legality of Use of Force (Serbia and Montenegro v. United Kingdom)*, s. 1345–1346, § 100.

je třeba dát takový význam, který by zajistil co největší účinnost interpretovaného ustanovení, popř. smlouvy, jíž je součástí (PIFun-2). Stejně jako v případě výše uvedeného systémového pravidla PISyst-2 se tedy i zde jedná o pravidlo výkladu založené na *effet utile* příslušného ustanovení, tentokrát však s ohledem na jeho funkcionální kontext. V porovnání se svým systémovým protějškem však k aplikaci pravidla PIFun-2 dochází ze strany Dvora v podstatně omezenější míře. Prakticky jediný případ jeho využití představuje rozsudek o přijatelnosti stížnosti ve sporu mezi Katarom a Bahrajnem, jehož podstata byla popsána výše. Dvůr zde v této souvislosti uvedl:

Dvůr proto nevidí důvod, proč by se protokol z roku 1990, jehož předmětem a účelem bylo dodat účinnosti formálnímu závazku [smluvních] stran obrátit se v této věci na Dvůr a umožnit jim tak pokračovat v urovnávání sporu, spokojil s tím, že by otevíral možnost jejich společného postupu, která nejen že v té době již existovala, ale ukázala se rovněž jako neúčinná. Protokol si naopak zachová veškerý svůj smysl, je-li chápán jako akt, který za účelem urychlení procesu urovnání sporu otevírá cestu k možnosti obrátit se na Dvůr jednostranně v případě, že mediace ze strany Saudské Arábie [...] nevyústí v pozitivní řešení [...].⁶²

Poslední, avšak velmi důležité funkcionální pravidlo výkladu, které lze na základě judikatury Mezinárodního soudního dvora identifikovat, je pravidlo odkazující k přípravným pracím (*travaux préparatoires*) a úmyslu normotvůrce. Vychází z předpokladu, že je-li zřejmá vůle normotvůrce dát interpretovanému ustanovení určitý význam, pak tento význam musí být danému ustanovení interpretem přiřazen. Povinností Mezinárodního soudního dvora je tedy *přiřadit výrazům či ustanovením ve smlouvě takový význam, jaký je z přípravných prací či jiných okolností, za nichž smlouva vznikla, zřejmé, že jim chtěly dát smluvní státy* (PIFun-3).

Právní základ pro tento postup odvozuje Dvůr z čl. 32 Vídeňské úmluvy. Čl. 32 aplikovaný ve svém přímém významu předpokládá, že k interpretaci mezinárodní smlouvy s odkazem na přípravné práce může dojít buď za účelem potvrzení významu vzešlého z aplikace čl. 31, anebo zůstává-li i po tomto kroku význam smlouvy nejednoznačný, nejasný, protismyslný nebo nerozumný. Tento „doplňkový“ charakter „prostředků výkladu“ uvedených v čl. 32 je pak explicitně vyjádřen i v množství rozsudků samotného Dvora:

V důsledku toho se zdá být Dvoru zřejmé, že text odst. 2 protokolu z Doha interpretovaný v souladu s obvyklým významem, který je dáván výrazům tam uvedeným v jejich celkové souvislosti, a s přihlédnutím k předmětu a účelu zmíněného protokolu umožňuje [stranám sporu] obrátit se na Dvůr jednostranně. Za těchto podmínek Dvůr neshledává nutné dovolávat se doplňkových prostředků výkladu, aby určil význam protokolu z Doha a zejména jeho odst. 2; nicméně tak jako v předešlých případech [...] považuje za přípustné uchýlit se k těmto doplňkovým prostředkům za účelem případného potvrzení výkladu, který učinil na základě textu.⁶³

S deklarovaným subsidiárním postavením čl. 32 Vídeňské úmluvy nicméně kontrastuje množství rozsudků, ve kterých je pravidlo PIFun-3 Dvorem aplikováno.⁶⁴ Do jisté míry

⁶² *Maritime Delimitation and Territorial Questions between Qatar and Bahrain (Qatar v. Bahrain)*, *Jurisdiction and Admissibility*, s. 19, § 35 (odst. 3).

⁶³ *Ibid.*, s. 21, § 40. Srov. též *Territorial Dispute (Libyan Arab Jamahiriya v. Chad)*, *Judgment*, I. C. J. Reports, s. 21–22, § 41, *Oil Platforms (Islamic Republic of Iran v. United States of America)*, *Preliminary Objections*, s. 812, § 23, *Souveraineté sur Pulau Ligitan et Pulau Sipadan (Indonésie v. Malaisie)*, s. 645, § 37.

⁶⁴ *Arbitral Award of 31 July 1989 (Guinea-Bissau v. Senegal)*, s. 71, § 53, *Oil Platforms (Islamic Republic of Iran v. United States of America)*, *Preliminary Objections*, s. 814–815, § 29, *LaGrand (Germany v. United States of America)*, s. 503–505, § 104–107, *Avena and Other Mexican Nationals (Mexico v. United States of America)*,

je to sice způsobeno faktem, že argumenty založené na rozboru *travaux préparatoires* jsou jednou ze stran sporu relativně často využívány na podporu vlastního výkladu. O oblíbě uvedeného pravidla mezi soudci Dvora však svědčí i četnost, s jakou se objevuje v individuálních stanoviscích jednotlivých soudců.⁶⁵

3. ZÁVĚR

Argumentace Mezinárodního soudního dvora uvedená v odůvodnění přijatých rozsudků je tedy poměrně pestrá a skladba interpretačních pravidel, která za tímto účelem používá, různorodá. Na základě čl. 31 a 32 Vídeňské úmluvy o smluvním právu Dvůr aplikuje, s větší či menší pravidelností, patnáct pravidel výkladu náležejících do (všech) tří tříd. Zpravidla přitom postupuje tak, že za účelem přijetí jednoho interpretačního rozhodnutí je aplikováno několik pravidel výkladu prvního stupně zároveň.⁶⁶

Proces interpretace Dvůr obvykle zahajuje použitím jazykových pravidel výkladu. I v mezinárodním právu tak zjevně platí, že argumenty založené na jazykovém výkladu textu představují argumenty zásadní, mající „extrémně velkou *prima facie* sílu“ při odůvodňování interpretačního rozhodnutí soudem.⁶⁷ Značnou váhu však Dvůr připisuje též argumentům vycházejícím z funkcionálních pravidel výkladu. Zejména se jedná o pravidlo odkazující k objektivnímu účelu smlouvy či interpretovaného ustanovení (P1Fun-1), čtené je nicméně i použití „doplňkového“ pravidla výkladu odkazujícího k subjektivnímu účelu smlouvy či interpretovaného ustanovení (P1Fun-3). Nejméně aplikovanou skupinu výkladových pravidel představují pravidla systémová. Dvůr jich ve své rozhodovací praxi využívá celkem šest. Většinu z nich (pravidla P1Syst-1 až P1Syst-4) tvoří v podstatě povinná pravidla výkladu, která bychom mohli nalézt v interpretační výbavě snad každého soudního orgánu, vnitrostátního i mezinárodního. Ostatní systémová pravidla, která se v rozsudcích Dvora objevují (pravidla P1Syst-5 a P1Syst-6), pak mají svůj výslovný základ v čl. 31 odst. 3 Vídeňské úmluvy.

Mgr. Jaroslav Větrovský, Ph.D.

Fakulta práva Paneurópské vysoké školy

s. 48–49, § 86, *Legality of Use of Force (Serbia and Montenegro v. United Kingdom)*, s. 1346 a násl., § 101 a násl. Potvrzuje se tím i tvrzení J. Wróblewského, podle kterého ačkoliv „[d]nes již nikdo nebere v úli [historického zákonodárce] doslovně, terminologie přetrvává a projevuje se v současné judikatuře“. WRÓBLEWSKI, J. *L'interprétation en droit*, s. 65.

⁶⁵ Viz zejména stanovisko soudce Tomky v případě *Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro)*, *Separate Opinion*, s. 303 a násl., § 41 a násl. Otázka aplikace čl. 32 Vídeňské úmluvy byla významným způsobem řešena též ve stanoviscích soudců Schwebela a Rigaux v případě *Oil Platforms (Islamic Republic of Iran v. United States of America)*, *Preliminary Objections*, ve stanovisku soudce Schwebela v případě *Maritime Delimitation and Territorial Questions between Qatar and Bahrain (Qatar v. Bahrain)*, *Jurisdiction and Admissibility* aj.

⁶⁶ Viz např. *Maritime Delimitation and Territorial Questions between Qatar and Bahrain (Qatar v. Bahrain)*, *Jurisdiction and Admissibility*, s. 18–21, § 35–40, *Avena and Other Mexican Nationals (Mexico v. United States of America)*, s. 48–49, § 83–87, *Pulp Mills on the River Uruguay (Argentina v. Uruguay)*, s. 52–58, § 83–111, *Application of the Interim Accord of 13 September 1995 (the former Yugoslav Republic of Macedonia v. Greece)*, s. 30–33, § 91–103.

⁶⁷ N. MacCORMICK – R. S. SUMMERS *Interpretation and Justification*, s. 533.

Jaroslav Větrovský

Articles 31 and 32 of the Vienna Convention on the Law of Treaties: the International Treaties; Rules of Interpretation in the International Court of Justice's Case Law

Abstract: The methodology of the article is based on the model of judicial interpretation of law developed by the Polish legal theorist Jerzy Wróblewski and on his distinction between the first level and the second level rules (directives) of interpretation. It argues, however, that in the case of interpretation of international (interstate) treaties the use of a concrete rule does not depend on the interpreter's choice but is prescribed by positive law, namely by articles 31 and 32 of the Vienna Convention on the Law of Treaties (1969). This is particularly true when applying the first level rules of interpretation. Building on these principles the article defines what are the first level rules of interpretation that the Vienna Convention prescribes or, more precisely, what are the first level rules of interpretation that the International Court of Justice applies on its basis.

Key words: interpretation, international treaties, Vienna Convention on the Law of Treaties, the first level rules of interpretation, Jerzy Wróblewski